

Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakeminen

Khall § 167 16.09.2024

11/02.05.01.01/2024

Valmistelija

*Talous- ja hallintojohtaja Terhi Paananen, puh. 040 183 3165 tai
terhi.paananen@perho.com*

Kunnan valtionosuutta voidaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n mukaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Sen arvioinnissa otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Toimenpiteet aikatauluineen ja euromääräisine vaikutuksineen on esitettävä hakemuksessa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n 2 momentin mukaan valtionapuviranomainen voi asettaa korotuksen myöntämiselle ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Valtionosuuden korotus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos esitettyjä toimenpiteitä tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu. Mainitun lainkohdan perusteella ministeriö asettaa valtionosuuden korotuksen käytölle seuraavat ehdot hyväksytyyn talouden tasapainotussuunnitelman lisäksi:

1. Korotus ei saa aiheuttaa vastaavan suuruista kunnan omassa päättäjävallassa olevien menojen lisäystä. Tämä koskee sekä käyttötalous, että investointimenoja. Korotus on tarkoitettu tukemaan kunnan omia talouden tervehdyttämistoimenpiteitä, joihin kunnan on syytä varautua avustuksesta riippumatta.
2. Korotus on tarkoitettu varautumiseen niihin talouden tervehdyttämistarpeisiin, jotka ovat syntyneet kunnan talouden aikaisemman kehityksen johdosta. Tällaisia tarpeita ovat muun muassa varautuminen lainanhoitokustannuksiin, alijäämien kattamiseen ja tiedossa oleviin tuloperusteiden jo tapahtuneisiin muutoksiin.
3. Kunta toteuttaa kuntalain 118 §:n mukaisen arviointiryhmän ehdotuksen mukaiset toimenpiteet palveluiden edellytyksen turvaamiseksi. Edellä mainittu ehto koskee niitä kuntia, joihin on asetettu mainitun lain 118 §:n mukainen arviointiryhmä.

Harkinnanvaraisen valtionosuuden korotukseen on käytettävissä enintään 10 000 000 euroa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 45 §:n 2 momentin mukaan korotusta on haettava 24.9.2024 mennessä. Mikäli hakuajan päättymisen jälkeen ilmenee oleellisia muutoksia kunnan talouteen tai muihin hakemuksessa esitettyihin tietoihin liittyen, hakemusta voidaan tarvittaessa täydentää niiltä osin 22.10.2024 saakka.

Hakemuksessa tulee yksilöidä kaikki perusteet ja erityisolosuhteet, joita kunta pitää syynä kuluvan vuoden talouden poikkeuksellisiin

ja tilapäisiin vaikeuksiin. Perusteluissa on syytä painottaa sellaisia tietoja, joita ei saada yleisistä tilastoista tai Valtiokonttorille raportoiduista taloustiedoista. Mikäli kunta on hakenut korotusta myös edellisenä vuonna, perusteluissa tulee ilmetä syyt korotuksen hakemiselle peräkkäisinä vuosina.

Hakemuksessa tulee arvioida erityisesti vuoden 2024 tilannetta. Perusteluissa tulee esittää myös ne toimenpiteet, joita kunta on tehnyt tai on tekemässä poikkeuksellisten tai tilapäisten talousvaikeuksien korjaamiseksi. Myönnetyt korotukset maksetaan kuitenkin vuoden 2024 loppuun mennessä.

Perhon kunnan taloutta on sopeutettu vuoden 2020 keväästä alkaen. Vuonna 2020 lomautettiin koko kunnan henkilöstö kahdeksi viikoksi. Vuonna 2021 purettiin kunnan sijoitusomaisuutta 500.000 eurolla. Vuonna 2022 henkilöstömäärää laskettiin jättämällä eläköitymisen myötä vapautuneita virkoja täyttämättä, josta on saatu kustannusvaikutusta vuositasolla 280.000 euroa. Vuoden 2023 alussa Perhon kunnanvaltuusto (Kvalt § 26, 24.04.2023) vahvisti uuden 13 kohdan talouden tasapainottamisen toimenpidesuunnitelman, jossa tavoitteena on sopeuttaa käyttötaloutta 520.000 euroa vuoden 2025 loppuun mennessä.

Perhon kunnan talouden kehitys

Perhon kunta on hakenut harkinannvaraisen valtionosuuden korotusta vuonna 2022 ja 2023. Perhon kunnan talousarvio vuodelle 2022 oli 0,3 miljoonaa euroa alijäämäinen ja tilikausi oli alijäämäinen -646.483,30 euroa. Kunnan taloutta rasitti poikkeuksellisen suurista sairauspoissaoloista seuraavat henkilöstömäärän ja henkilöstökulujen kasvu. Lisäksi rahoitustuotot- ja kulut laskevat merkittävästi aiemmista vuosista johtuen rahoitusmarkkinoista. Sisäilmaongelmista johtuvat kouluverkkomuutokset ovat pakottaneet tekemään nopeita tilaratkaisuja lisätilojen suhteen. Kaksi ely-keskuksen tukemaa joukkoliikenteen linjaa lakkasi ja tästä seurasi koulukuljetusten ennakoimaton nousu syksystä 2022. Viimeinenkin joukkoliikennetuettu linja on lakkautettu kuluvana vuonna, ja nämä päätökset rasittavat kunnan taloutta.

Vuoden 2023 tilinpäätös oli alijäämäinen -67.196,04 euroa. Vuoden 2023 hakemuksessa harkinannvaraisen valtionosuuden tarvetta perusteltiin sillä, että pitkään jatkunut globaali epävakaus taloudessa. Globaali talouden epävakaus on nostanut merkittävästi korkoja ja pitänyt inflaation korkeana. Kustannusten nousu on vaikeuttanut Perhon kunnan talouden tasapainoa. Kunnan rahoitustuottojen lasku ja rahoitusmenojen nousu oli merkittävää koko vuoden 2023 ajan.

Vaikka kunnassa on noudatettu tiukkaa valtuuston hyväksymää talouden tasapainottamissuunnitelmaa, on saavutetut kustannussäästöt hävinneet korkokulujen kasvuun. Toteutuneilla toimenpiteillä ei siis ollut vaikutusta käyttötalouden tasapainottumiseen.

Aineiden ja tarvikkeiden, kuten lämpö ja elintarvikkeet, kustannukset nousivat vuoden 2023 aikana merkittävästi. Kaukolämmön hinta on noussut 33 %, polttoaineet ja lämmitysöljyn hinta 30 % sekä elintarvikkeiden, siivousmateriaalien ja rakennustarvikkeiden hinnat ovat nousseet 10–30 % viimeisen kahden vuoden aikana. Kaukolämpö, sähkö ja elintarvikkeet ovat noin 80 % aineiden ja tarvikkeiden teknisen lautakunnan kustannuksista. Nämä kustannusnousut rasittavat edelleen Perhon kunnan taloutta.

Myös tänä vuonna koulukuljetukset ovat merkittävä menoerä kunnan budjetissa. Perhon kunta on alueena maantieteellisesti laaja ja asutus on hajautunut eri puolille kuntaa. Tästä syystä koulukuljetusten tulee kattaa kunnan maantieteellinen alue laajasti, koska lakisääteiseen koulukuljetukseen oikeutettuja perusopetuksen oppilaita on merkittävä määrä.

Perhon kunnanvaltuuston hyväksymä 13 kohdan talouden tasapainottamisen toimenpidesuunnitelman (Kvalt § 26, 24.04.2023) vaikutukset ulottuvat vuosille 2024–2025.

Kuluvan vuoden taloutta rasittavat tulorahoituksen vähentyminen sekä kustannusten merkittävä nousu. Kustannusten nousu johtuu edellä mainituista korkomarkkinoiden heilahteluista sekä inflaatiosta, mutta yksi keskeinen tekijä on myös kunta-alan palkkaratkaisu vuosille 2023-2024. Henkilöstömenot ovat nousseet arvioitua enemmän vaikka henkilöstömäärä ei ole kasvanut.

Kunnanjohtajan päätösehdotus

Ehdotus tuodaan hallitukseen.

Kunnanjohtaja teki seuraavan ehdotuksen:

Kunnanhallitus päättää, että

- 1) Perhon kunta hakee kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta 700.000 euroa, ja
- 2) kunnanjohtaja ja talous- ja hallintojohtaja valtuutetaan jättämään hakemus määräaikaan mennessä.

Päätös

Kunnanhallitus päätti, että

- 1) Perhon kunta hakee kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta 700.000 euroa, ja
- 2) kunnanjohtaja ja talous- ja hallintojohtaja valtuutetaan jättämään hakemus määräaikaan mennessä.

Toimenpiteet, otteet

Kunnanjohtaja
Talous- ja hallintojohtaja
